MANAGERSKA REVOLUCIJA U UVJETIMA GLOBALIZACIJE

Čorić, Lea

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:124:330210

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Repository / Repozitorij:

REFST - Repository of Economics faculty in Split

zir.nsk.hr

UNIVERSITY OF SPLIT

dabar

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU

EKONOMSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

MANAGERSKA REVOLUCIJA U UVJETIMA GLOBALIZACIJE

Mentor:

prof. dr. sc. Zlatan Reić

Student:

Lea Čorić, 4165802

Split, lipanj 2019

SADRŽAJ:

1. **UVOD.....1**
   - **1.1. Definicija problema.....1**
   - **1.2. Cilj rada.....2**
   - **1.3. Metode rada.....2**
   - **1.4. Struktura rada.....3**
2. **MANAGERSKA REVOLUCIJA.....4**
   - **2.1 Managerska revolucija James Burnhama.....4**
3. **STARA MANAGERSKA REVOLUCIJA.....5**
   - **3.1. Teorija managerske revolucije sa aspekta A. Berlea i G. Meansa.....6**
   - **3.2 Uloga korporacije.....6**
   - **3.3 Upravljanje korporacijom 8**
   - **3.4 Upravljanje i moć velikih američkih korporacija.....8**
4. **NOVA MANAGERSKA REVOLUCIJA.....11**
   - **4.1 Povezivanje vlasničke i upravljačke funkcije.....12**
   - **4.2 Organizacijski oblici otkupa.....13**
   - **4.3 ESOP - Employee Share Ownership Plan.....14**
5. **GLOBALIZACIJA.....16**
   - **5.1. Pojam globalizacije.....16**
   - **5.2 Nastanak globalizacije.....17**
   - **5.3 Aspekti globalizacije.....20**
   - **5.4 Pozitivni i negativni globalizacijski procesi.....21**
6. **EKONOMSKA GLOBALIZACIJA.....23**
   - **6.1 Karakteristike ekonomske globalizacije.....24**
   - **6.2 Pozitivne i negativne strane ekonomske globalizacije.....26**
7. **GLOBALIZACIJA I MANAGEMENT.....28**
   - **7.1 Globalni strateški management.....28**

8. ZAKLJUČAK.....30

9. LITERATURA.....31

POPIS SLIKA,GRAFIKONA I TABLICA.....32

SAŽETAK.....33

SUMMARY.....34

1. UVOD

1.1 Definicija problema

Promatrajući povijest ekonomije , u početku su funkcije vlasništva i upravljanja bile spojene u poduzećima s malim brojem dioničara. Međutim povećanjem broja dioničara te funkcije se počinju razdvajati. Vlasnička raspršenost dionica, po ocjeni Berlea i Meansa (Adolf Berle i Gardiner Means 1932. godine objavljuju knjigu "The Modern Corporation and Private Property" u kojoj se proučava evolucija velikih poduzeća),u prvih trideset godina 20. stoljeća u SAD povećala se za četiri puta (od 4.4 milijuna na 17 milijuna dioničara).

Ti su se procesi nastavljali jednakom snagom i kasnije: velika poduzeća neprestano su povećavala broj dioničara. Povećavanjem vlasničke raspršenosti smanjuju se i vlasnički udjeli u rukama pojedinačnog dioničara, a time i interes i mogućnost upravljanja poduzećem.

Tako je prema Barleu i Meansu, raspršenost dionica neposredno dovela do razdvajanja funkcija vlasništva i upravljanja. Poduzećima sve više upravljaju manageri, a ne vlasnici kapitala. Dolazi do prve managerske revolucije.

Što se tiče globalizacije, ona je već tri desetljeća izuzetno važan pojam, za svjetske političare, kulturnjake i ekonomske znanstvenike. Može se kazati da je jedna od posljedica razvoja znanosti, suvremene tehnologije, tržišne ekonomije i demokracije. Globalizacija je omogućila slobodno kretanje kapitala, dobara, informacija i ljudi kroz širenje i ukidanje granica. Kao ideja odnosi se na „ smanjivanje“ svijeta, ali i na jačanje svijesti o sveobuhvatnosti i jedinstvenosti svijeta. Smatra se da početak globalizacije seže još u 19. stoljeću pojavom industrijske revolucije.

Brojni su i raznovrsni aspekti globalizacije (ekonomski, društveni, obrazovni, kulturni, politički, ekološki..), a odražavaju se na svim poljima života i djelovanja suvremenog čovjeka.

U ovom radu sagledat ćemo njezino djelovanje na značaj i ulogu managementa te na cjelokupno poslovanje u poduzećima.

1.2 Cilj rada

Cilj ovog rada je razmatranje osnivanja, djelovanja i upravljanja poduzećima, kao i njihovi odnosi s dionicima koji nemaju samo ekonomsku dimenziju, nego pružaju uvid u dublje političke i društvene obrasce. Naglasak je na managerskoj revoluciji, kako je to utjecalo na cjelokupno poslovanje i do kojih promjena u poslovanju je došlo.

Uz to, saznati ćemo kako se kretala globalizacija kroz povijest te njeno djelovanje na poslovanje u poduzećima. Nastojat će se dati pozitivne i negativne strane globalizacije.

1.3 Metode rada

U radu se koriste sljedeće znanstveno-istraživačke metode:

- Metoda analize – u radu se raščlanjuju složene misaone tvorevine na njihove jednostavnije dijelove i elemente i izučavanje svakog dijela
- Metoda sinteze - postupak znanstvenog istraživanja i objašnjavanja stvarnosti putem sinteze jednostavnijih sudova u složenije
- Metoda deskripcije – postupak jednostavnog opisivanja ili očitavanja činjenica, procesa i predmeta u prirodi i društvu
- Metoda kompilacije – je postupak preuzimanja tuđih zapažanja znanstveno-istraživačkog rada, njegovih spoznaja, stavova i zaključaka za pomoć u radu

Prilikom istraživanja korišteni su sekundarni izvori podataka koji uključuju domaću i stranu literaturu vezanu uz temu te dostupna izvješća i publikacije nacionalnih i svjetskih organizacija.

1.4 Struktura rada

Završni rad je koncipiran da će se u prvom poglavlju navesti što je zapravo problem istraživanja, cilj ovog istraživanja, metode istraživanja te struktura završnog rada.

Drugi dio je usmjeren na managersku revoluciju, kad se pojavila, što je ona značila za poslovanje, definiranje stare i nove managerske revolucije te kakve promjene u poslovanju su one donijele.

U trećem dijelu fokusiramo se staru managersku revoluciju, odnosno na teoriju managerske revolucije sa aspekta A. Barlea i G. Meansa. Naglasak je na ulozi korporacije, upravljanje korporacije te upravljanju velikih američkih korporacija.

U četvrtom dijelu rada opširnije se opisuje nova managerska revolucija, oblici otkupa poduzeća te sudjelovanje zaposlenika u poslovanju poduzeća.

U petom dijelu rada iz raznih izvora definiran je pojam globalizacije. Zatim su navedeni aspekti globalizacije te pozitivne i negativne strane globalizacije te sami njezini počeci u povijesti.

U šestom djelu rada usmjereni smo na ekonomsku globalizaciju te na prednosti i nedostatke samog procesa.

U sedmom dijelu rada definiramo kako je globalizacija utjecala na management.

U osmom dijelu će se iznijeti zaključci cjelokupnog rada te će se, u devetom dijelu,

pružiti uvid u korištenu literaturu.

2. MANAGERSKA REVOLUCIJA

2.1 Managerska revolucija James Burnhama

Managerska revolucija, izraz kojim je američki sveučilišni profesor James Burnham u istoimenoj knjizi (Managerial Revolution, 1941. godine) označio jačanje upravljačkih i tehničko-profesionalnih struktura u upravljanju poduzećima i navodni prijenos nadzora nad gospodarstvom i drugim društvenim poslovima s vlasnika kapitala na novu vladajuću elitu menadžera i tehničkih stručnjaka. On je ponajprije iznio tezu da se nešto poput „upravljačke revolucije“ događa u svijetu. Kako je izašao iz marksističke teorijske tradicije, on je to izrazio na sljedeći način: „ U budućnosti, ni kapitalisti ni proletarijat neće vladati, nego menadžeri, tako da nećemo morati imati posla ni s kapitalom ni sa socijalistima, već s upravnim društvom.[1]

Dakle, pod pretpostavkom da se poduzećem može upravljati na isti način na koji se upravlja tvrtkom, ističe se Burnhamova teza da će u budućnosti menadžeri biti oni koji će vladati. Burnhamova je teorija izravno izvedena iz nekoliko godina ranije knjige Adolf Berle i Gardiner Means „ The Modern Corporation and Private Property“ koja je prvi put objavljena 1932. godine. Berle i Means u svojoj analizi nisu daleko odmakli od svog pažljivog čitatelja J. Burnhama. Oni su tvrdili da korporacija ima moć imenovanja rukovoditelja, odnosno većinskog vlasnika ili vlasnika ili jednostavno onoga koji ima sve uzde u rukama, a Burnham je tvrdio suprotno: bez obzira tko imenuje pojedine menadžere, funkcija menadžera je ono što je njemu bitno. S obzirom na vrijeme u kojem je Burnham pisao, kao i Berle i Means, prilično je iznenađujuće vidjeti koje su zaključke donijeli prije nego što je stvar postala aktualna i ekonomski i politički.

Usporedno s time ide etatizacija i birokratizacija društva, te slabljenje demokratskih mehanizama nadzora. U tome se Burnham oslanja na razdvajanje funkcije vlasništva od funkcije upravljanja u kapitalističkim poduzećima, te državnog intervencionizma u demokratskim društvima između dvaju svjetskih ratova. Pesimizam u pogledu budućnosti demokratskih poredaka izražavali su i drugi analitičari kapitalističkog razvoja (npr. J. A. Schumpeter, F. von Hayek i drugi) , ali je Burnham vjerovao da je takav razvoj neizbježiv i

[1] Hrvatska enciklopedija, dostupno na: http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=40069 pogledano: siječanj 2019

poželjan, a smjene društvenih elita normalan i opravdan mehanizam društvenog razvoja. Zato on dokazuje da je oligarhija prirodni oblik vladavine i pojavljuje se kao zagovornik etatizma, kojemu je osnovaa sposobna i bezobzirna politička elita.[2]

3. STARA MANAGERSKA REVOLUCIJA

Poduzećima sve više upravljaju manageri, a ne vlasnici kapitala. Dolazi do prve managerske revolucije- odvajaju se subjekti s vlasništvom i subjekti koji upravljaju. To je i tzv. Stara managerska revolucija.

Uprava poduzeća sada više nije neposredni predstavnik vlasnika, koji žele maksimizirati profit. Manageri se osjećaju jednako odgovornim pred dioničarima, potrošačima ili širom javnošću, a u prvom redu su usmjereni prema poduzeću kao instituciji i zaposlenim radnicima.

Dioničko je vlasništvo usporkos toj raspršenosti neravnomjerno zastupljeno u stanovništvu;1970.-ih godina, 1% američkih vlasnika raspolaže s više od 50% dionica i 60% obveznica. Mali dioničari (uglavnom se radi o tisuću dionica po osobi) predstavljaju 99% svih dioničara, ali u rukama drže manje nego polovicu dioničkog kapitala.

U vlasničkoj strukturi sve više se, dakle, povećava učešće institucionalnih vlasnika, demokratskih financijskih institucija (mirovinski fondovi) i osobnih kapitalskih računa. Osobni kapitalski fondovi u poduzećima omogućuju zaposlenima, a i vanjskim ulagačima (vlasnicima), pohranu svoje uštedevine u poduzeća. Time povećavaju svoju imovinu (radnici) ili izbjegavaju poreze (vlasnici). Mirovinski fondovi su oblik socijalne sigurnosti zaposlenih, a ujedno predstavljaju i značajan financijski instrument investiranja u poduzećima. To je prije svega dokaz da se vlasničke funkcije sve više razdjeljuju na demokratske financijske institucije, ili se dijele na pojedince.

Kod funkcije upravljanja također je izmijenjen lik upravljačke demokracije. Dioničkim društvom načelno upravljaju dioničari preko dvije osnovne institucije: godišnje skupštine i upravnog odbora (direktori), koji između dvije skupštine upravlja korporacijom u ime dioničara. Budući da velik broj dioničara onemogućuje neposredno upravljanje na godišnjim skupštinama, razvili su se neki među-mehanizmi: mladi dioničari oponomućuju zastupnike ili se koriste različiti tipovi dionica, koje omogućuju prioritetnu isplatu, ali ne i upravljačka prava.

[2] Kuzmanić T., Managerska revolucija, 2013, 1-31 str

Veliki vlasnici uglavnom ne sjede u upravnim odborima dioničkih društava. Zadnjih pedeset godina manageri su znatno prodorniji nositelji suvremenih poduzeća i istiskuju vlasnike iz neposrednog upravljačkog kruga. Ipak je većina direktora vanjskih članova, koji zastupaju različite institucije i druga poduzeća koja su poslovno povezana s dioničkim društvom. To znači da možemo govoriti o „managerskoj revoluciji“, što su tridesetih godina razvili A. Berle i G. Means. Stara managerska revolucija razlikovala je u prvom redu vlasnike i managere.[3]

3.1 Teorija managerske revolucije sa aspekta A.Berlea i G. Meansa

Kao što smo ranije spomenuli, u svojoj knjizi "The Modern Corporation and Private Property" 1932 g. A. Berle i G. Means upozoravaju na koncentraciju ekonomske moći koja je dovela do uspona velikih korporacija i pojave moćne klase profesionalnih menadžera koji su izolirani ne samo od strane dioničara, već i šire javnosti. Berle i Means također upozoravaju da snažna kontrola upravljanja i korporativna moć imaju ozbiljne posljedice za demokratski karakter Sjedinjenih država.

Društveni znanstvenici koji su se u sljedećim desetljećima oslanjali na Berle i Meansa predstavili su, međutim, daleko bolju interpretaciju uspona menadžera. Za njih je odvajanje vlasništva od kontrole zapravo dovelo do povećane razine demokratizacije u društvu u cjelini.

Počevši od kasnih 1960-ih, sociolozi i drugi društveni znanstvenici ponovno su pokrenuli raspravu o vlasništvu i kontroli, što je kulminiralo nizom strogih empirijskih istraživanja o prirodi korporativne moći u američkom društvu. U posljednjih nekoliko godina, međutim, sociolozi su u velikoj mjeri odustali od te teme, prepuštajući je financiranju ekonomista, pravnih znanstvenika i istraživača korporativne strategije.[4]

3.2 Uloga korporacije

Najtrajnija tema moderne korporacije i privatne imovine je razdvajanje vlasništva od funkcije upravljanja korporacije. Autori smatraju da su, u praktičnom smislu, dioničari trgovali svojim pravnim položajem privatnog vlasništva za ulogu primatelja kapitalnih. Osim toga, povlači se i bliska usporedba između radnika koji se odreknu smjera nad svojim radom i dioničara koji postaju samo primatelji "plaće kapitala".

[3] Reić Z., Mihaljević Kosor M., Uvod u ekonomiju, 2003., str. 211-213
[4] Mark S. Mizruchi, Berle and Means revisited: the governance and power of large U.S. corporations, 2004, str. 1

Berle i Means pokazuju oštru svijest o zabrinutosti "agencijske" teorije: interesi direktora i menadžera mogu se razlikovati od interesa vlasnika tvrtke, a oni to često čine. Ovo razdvajanje vlasništva i kontrole nad korporacijom kroz prošireno vlasništvo tvrtke stvara ono što Berle i Means nazivaju kvazi-javnom korporacijom. Karakteristike koje se nalaze u kvazi-javnoj korporaciji su njezina ogromna veličina i njezino oslanjanje na javno tržište kapitala.

Berle i Means predviđaju, na temelju povijesnog iskustva, da će se "praktički sva" ekonomska aktivnost odvijati pod kvazi-javnim korporativnim oblikom. Ta prognoza je patila od brzog rasta sektora usluga u gospodarstvu. Tamo individualni vlasnici i partnerstva ostaju široko korišteni načini organiziranja poslovnih aktivnosti, a ovisnost o organiziranim tržištima kapitala je daleko manja nego u slučaju velike korporacije.

Ipak, Berle i Means su bliže obilježju od novije i široko rasprostranjene projekcije krajem sedamdesetih godina Michaela Jensena i Williama Mecklinga, "da će korporativni oblik organizacije vjerojatno potpuno nestati ... „veće korporacije kao što smo mi znaju da im je suđeno da budu uništeni. "

S obzirom na djelotvorno odvajanje vlasništva od uprave, Berle i Means zabilježili su karakteristično povećanje veličine korporacije i koncentraciju gospodarstva. Međutim, treba imati na umu još dva novija događanja.Spajanja i akvizicije važan su način povećanja veličine poduzeća. Međutim, promjene u korporativnoj kontroli također mogu dovesti do smanjenja veličine tvrtke.

Osnovnija kritika pristupa Berle i Means je da spajanje među postojećim tvrtkama ne znači nužno da se gospodarstvo sve više "koncentrira". U dinamičnom industrijskom društvu koje karakterizira SAD, uspon novih tvrtki zasjenjuje pad starog. Tako su Berle i Means mogli točno žaliti na propast četrdeset devet najvećih 200 korporacija unutar jednog desetljeća. Ipak, možemo slaviti bogatstvo mnogih današnjih divova koji nisu na njihovom popisu - IBM, Philip Morris, Boeing, United Technologies, Dow Chemical, Xerox, PepsiCo, Digitalna oprema, Hewlett Packard, Sara Lee, Conagra, Unisys, Lockheed , Motorola, Monsanto, TRW i Textron. Čak bi i Berle i Means morali priznati da je ovo impresivan niz "pridošlica".

Spajanja i akvizicije i dalje su važna sila u održavanju dinamičnog gospodarstva. Samo 1989. godine dogodilo se trideset i pet velikih spajanja s ukupnom vrijednošću od preko 117

milijardi dolara. Ponekad, promjene u kontroli, ili čak prijetnje od neprijateljskih preuzimanja, mogu poslužiti za povećanje učinkovitosti i profitabilnosti pojedinih tvrtki.[5]

3.3 Upravljanje korporacijom

Berle i Means su dali temeljni doprinos u analizi u kojoj mjeri je upravljanje korporacijom odvojeno od vlasništva. Berle i Means navode da je ovo odvajanje potpuno eliminiralo provjere i ravnoteže koje su vlasnici nekad imali nad upravljanjem. S tom neustrašivom moći, uprava navodno slijedi vlastiti interes, ne obazirući se na dobrobit vlasnika.

U posljednjih nekoliko godina razvijeno je suprotno stajalište. Prema Haroldu Demsetzu;

"U svijetu u kojem osobni interes igra značajnu ulogu u ekonomskom ponašanju, glupo je vjerovati da vlasnici vrijednih resursa sustavno prepuštaju kontrolu menadžerima koji nisu vođeni da služe svom interesu."[6]

Niti jedna alternativa točno opisuje složenu stvarnost svijeta korporativnog odlučivanja. Glavna rukovodstva imaju značajnu diskreciju u korištenju korporativnih resursa. Međutim, dioničari nisu nemoćni. Opsežne dokaze pružaju borbe punomoćnika i bitke za preuzimanje između različitih skupina vlasnika koji se bore za kontrolu, a povremeno i uljepšavaju financijske stranice dnevnih novina. Jasno je da je moć upravljanja daleko od apsolutnog položaja koji Berle i Means predviđaju

Temeljni razvoj koji nije predviđen u „The Modern Corporation and Private Property“ jest upotreba institucionalnih investitora te ovlasti koje posjeduju. Iako su Berle i Means bili svjesni uloge mirovinskih fondova i osiguravajućih društava, oni nisu predvidjeli ni rast ni važnost tih investitora ili njihovu želju za sudjelovanjem u korporativnom odlučivanju.[7]

3.4 Upravljanje i moć velikih američkih korporacija

Tumačenja ove knjige prošla su kroz nekoliko valova, ali su gotovo svi komentatori priznali Berleovu i Meansovu osnovnu brigu: odvajanje vlasništva od kontrole u velikim američkim korporacijama. Iako postoje znatne varijacije u modelima vlasništva i kontrole nad

[5] Adolf A. Berle and Gardiner C. Means, The Modern Corporation and Private Property with a new introduction by Murray L. Weidenbaum and Mark Jensen, 2017, str- 1-150
[6] Demsetz H., Toward a Theory of Property Rights,1967 str. 251
[7] Adolf A. Berle and Gardiner C. Means, The Modern Corporation and Private Property with a new introduction by Murray L. Weidenbaum and Mark Jensen, 2017, str. 1-150

industrijskim zemljama, SAD je gotovo sam u mjeri rasprostranjenosti svojih dioničara. Vlasništvo ostaje visoko koncentrirano i, vjerojatno, spojeno s kontrolom, u zemljama kao što je Francuska, Njemačka, Japan i Južna Koreja. Zbog toga je naglasak i istraživanje usmjereno na SAD. Istovremeno, važno je napomenuti da su mnoge od implikacija o vlasništvu i kontroli osim u SAD-u pretpostavljene i na drugim mjestima, uključujući Britaniju, Francusku i Njemačku.[8]

Moderna korporativna i privatna imovina pojavila se u ranim fazama Velike depresije, ali bila je više proizvod dvadesetih godina prošlog stoljeća, ili općenitije, razdoblje nakon 1890. koje je kulminiralo padom tržišta dionica 1929. godine.

Berle i Means počeli su tvrdeći da je kapital u SAD-u postao jako koncentriran tijekom proteklih nekoliko desetljeća i da je to dalo relativno mali broj tvrtki s ogromnom moći. Kako su te tvrtke rasle, prvotnim vlasnicima postajalo je sve teže zadržati većinsko vlasništvo, a dionice su se raspršile među velikim brojem malih dioničara.

Posljedica ovog raspršivanja, sugerirali su Berle i Means, bila je uzurpacija moći od strane menadžera tvrtke, onih koji su upravljali svakodnevnim poslovima tvrtke. Smatra se da ti menadžeri imaju interese koji nisu nužno u skladu s interesima dioničara. Dok su vlasnici preferirali da im se dobit vraća u obliku dividendi, na primjer, menadžeri su željeli ili reinvestirati dobit ili, u nekim tumačenjima, kako bi povećali svoje povlastice, u obliku viših plaća.

Uklonjeni iz pritiska dioničara, Berle i Means, menadžere sada su se smatrali samo, neodgovornim prema vlasnicima za koje se očekivalo da će ih zastupati. U ispitivanju 200 najvećih američkih nefinancijskih korporacija 1929. Berle i Means su otkrili da 44 posto njih nema pojedinačni vlasnički interes s čak 20 posto dionica. Berle i Means klasificirali su ovih 88 tvrtki, koje su činile 58 posto ukupne imovine među prvih 200, koje je rukovodstvo kontroliralo. U samo jedanaest posto tvrtki najveći vlasnik je imao većinu dionica tvrtke.

Zabrinutost Berlea i Meansa o razdvajanju vlasništva od kontrole nije se odnosila samo na nedostatak odgovornosti menadžera prema ulagačima. To je također zabrinjavalo nedostatak odgovornosti menadžera prema društvu općenito. Tako su Berle i Means pisali o maloj skupini, koja je sjedila na čelu ogromnih organizacija, sa snagom da gradi i uništava zajednice, da generira veliku produktivnost i bogatstvo, ali i da kontrolira raspodjelu tog

[8] Linda Brewster Stearns and Mark S. Mizruchi, "Banking and Financial Markets" in Neil J. Smelser and Richard Swedberg, editors, Handbook of Economic Sociology, second edition (New York and Princeton: Russell Sage Foundation and Princeton University Press, 2004). str.56

bogatstva, bez obzira na one tko ih je izabrao (dioničari) ili oni koji su od njih ovisili (šira javnost).[9]

Mnogi poslijeratni sociolozi usvojili su vrlo različitu interpretaciju Berlea i Meansa. U tim djelima, čiji su autori komentatori kao što su Daniel Bell, Ralf Dahrendorf, pa čak i Talcott Parsons, razdvajanje vlasništva od kontrole zapravo je bio predznak povećane demokracije.

Ti su autori tako priznali da je nešto slično dominantnoj kapitalističkoj klasi postojalo u SAD-u u ranim godinama prošlog stoljeća, ali da se zbog odvajanja vlasništva od kontrole ova klasa raspršila, nesposobna da se realizira kao jedinstveni blok. Jer, u Berleovom pogledu, vlasnici kapitala više nisu kontrolirali svoja poduzeća, a oni koji su ih kontrolirali nisu bili u vlasništvu. Umjesto da Berleovu i Meansovu sumnju u menadžerski pristup dijele kao opasnu eru koncentrirane ekonomske moći, američki sociolozi i drugi društveni znanstvenici hvalili su novi sustav kao daljnje proširenje demokracije.[10]

Smatralo se da potraga za profitom više nije potrebna, jer tržišna snaga slabi te su neorganizirani dioničari omogućili korporativnim menadžerima da ostvare druge ciljeve osim profita, uključujući prodaju, rast ili kombinaciju čimenik[11]

[9] Mark S. Mizruchi, Berle and Means revisited: the governance and power of large U.S. corporations, 2004, str.3
[10] Daniel Bell:The End of Ideology (New York: Collier, 1960); Dahrendorf, Class and Class Conflict; Talcott Parsons, Structure and Process in Modern Societies (New York: Free Press, 1960). str. 5
[11] Mark S. Mizruchi, Berle and Means revisited: the governance and power of large U.S. corporations, 2004, str.5

4. NOVA MANAGERSKA REVOLUCIJA

Sedamdesete i osamdesete godine unose u staro poimanje managerske revolucije neke promjene. Nova strategija nastoji vlasništvo prenijeti u ruke managera. Dolazi do nove managerske revolucije tj. do povezivanja vlasničke i upravljačke funkcije pa ista osoba postaje vlasnik i manager.

Dionice i vrijednosni papiri se prodaju managerima, koji dobivaju profit na sredstva koja su uložili u poduzeće. Razvija se metoda managerskog otkupa vlasništva (tzv. management buy out, leverege buy out).

U praksi postoji nekoliko organizacijskih oblika otkupa. Važan element takvog otkupa je formiranje ekipe poduzetnika, koja je sposobna preuzeti poduzeće i privući zanimanje financijskih institucija za financiranje otkupa. Detaljnije ćemo opisati u nastavku.

Vlasničko oblikovanje poduzeća sve više se širi i na radnike- plave ovratnike. Jedan od takvih oblika je primjer američki ESOP (Employee Stock Ownership Plan) . ESOP je financijska ustanova, koja svoj kapital (vlastit ili iznajmljeni) namjenjuje kupovini radničkih dionica. Radnici tako postaju poslovno sve više povezani sa sudbinom poduzeća i posluju odgovornije. Šire se i participativni oblici upravljanja u poduzećima, te se sve više demokratizira i taj dio vlasničko upravljačke strukture. [12]

[12] Reić Z., Mihaljević Kosor M.:Uvod u ekonomiju, 2003., str. 213-214

4.1 Povezivanje vlasničke i upravljačke funkcije

James Burnham je u svojoj knjizi „ The Managerial revolution“ to opisao na sljedeći način: „Vlasništvo znači kontrolu. Ako nema kontrole, nema vlasništva.“[13]

Razvija se metoda managerskog otkupa vlasništva (tzv. manager buy out, leverage buy out).

Management buy out (MBO) je oblik stjecanja u kojem postojeći menadžeri tvrtke stječu veliki dio ili cijelu tvrtku ili od matičnog društva ili od privatnih vlasnika. Menadžment i otkup zaduživanja postali su fenomen 1980-ih. MBO potječe iz SAD-a i prelazi Atlantik, šireći se prvo u UK i diljem Europe. Industrija rizičnog kapitala odigrala je ključnu ulogu u razvoju otkupa u Europi, posebno u manjim poslovima u Velikoj Britaniji, Nizozemskoj i Francuskoj.

Menadžeri obično nemaju raspoloživi kapital za kupnju tvrtke. Prvo posuđuju od banke, pod uvjetom da je banka spremna prihvatiti rizik. Financiranje kupnje putem zajma, banka često smatra rizičnim. Traži se da ulože određeni iznos kapitala, ovisno o izvoru financiranja/ određivanju osobnog bogatstva menadžera. Banka zatim kreditira menadžera sa preostalim iznosom potrebnim za kupnju tvrtke.

Leverege buy out (LBO) je financijska transakcija u kojoj se tvrtka kupuje kombinacijom vlastitog kapitala i duga, tako da se novčani tok društva koristi za osiguranje i otplatu posuđenog novca. Korištenje duga, koji obično ima niži trošak kapitala, smanjuje ukupne troškove financiranja. Trošak duga je manji zato što plaćanja kamata često smanjuju obvezu poreza na dobit, dok isplate dividendi obično ne. Ovaj smanjeni trošak financiranja omogućuje veće dobitke za kapital i kao rezultat toga, dug služi kao poluga za povećanje povrata na kapital.[14]

Time manageri stječu vlasnički udio, financijske institucije dobivaju garanciju za efikasna ulaganja, poduzeće efikasnije vodstvo, a država uspješnija poduzeća. [15]

[13] James Burnham: The Managerial revolution, 1941, str. 87
[14] Wikipedia, dostupno na: https://en.wikipedia.org/wiki/Management_buyout, pogledano svibanj 2019
[15] Reić Z., Mihaljević Kosor M.:Uvod u ekonomiju, 2003., str. 213-214

4.2 Organizacijski oblici otkupa

Kao što smo ranije spomenuli, organizacijski oblici otkupa dijele se na:

- Zaposleni otkupljuju poduzeće (engl. employee buy out)- način otkupa državnih poduzeća koja su suočena s teškoćama u poslovanju, pa ih otkupljuju njihovi zaposlenici. Veoma čest način otkupa poduzeća, odnosno kupnje njegovih dionica od strane zaposlenih u slučajevima privatizacije državnih poduzeća u bivšim socijalističkim zemljama. Poznat način otkupa poduzeća i u tržišnim privredama, najčešće državnih poduzeća koja su zapala u nepremostive poslovne teškoće, pa se po povoljnijoj cijeni nude na prodaju radnicima zaposlenim u njima.[16]
- Odabrani manageri otkupljuju poduzeće (engl. key employee buy out)- vlasnici koji žele prodati svoje tvrtke često gledaju na ključne zaposlenike kao na način prelaska poslovanja na nekoga tko zna i razumije posao i često ima sličnu viziju za poslovanje.
- Vanjski manageri otkupljuju poduzeće (engl. management buy out)- način osnivanja poduzeća u kojem novo poduzeće nastaje tako da manageri postojećeg poduzeća otkupe dio tog poduzeća i taj otkupljeni dio organiziraju kao novo poduzeće. Prednost ovog osnivanja je što menadžeri poznaju poduzeće, njegove prednosti i slabosti, mogućnosti i prijetnje, dobavljače, kupce itd.
- Financijska institucija otkupljuje poduzeće (engl. spin out)-način osnivanja novog poduzeća kada novo poduzeće nastaje iz postojećeg (matičnog) poduzeća pri čemu trenutačno zaposleni u tom novom poduzeću dobijaju značajan dio dioničkog kapitala, a dio i dalje ostaje u vlasništvu matičnog poduzeća. Za one slučajeve kada se razvija novi proizvod koji nije važan za glavnu djelatnost matičnog poduzeća.[17]

[16] Poslovni dnevnik, http://www.poslovni.hr/leksikon/otkup-poduzeca-od-strane-zaposlenih-1472, pogledano svibanj 2019

[17] Želimir Dulčić: Strategije novih poslova, https://www.slideserve.com/wardah/strategija-novih-poslova, pogledano svibanj 2019

4.3 ESOP – Employee Share Ownership Plan

U novoj managerskoj revoluciji, osim različitih oblika otkupa poduzeća koje smo ranije opisali dolazi i do sudjelovanja zaposlenih u upravljanju poduzećem. Najbolji primjer za to je ESOP.

ESOP (engl. Employee Share Ownership Plan) je poseban financijski plan s poreznim olakšicama kojim se zaposlenike uključuje u kupnju dionica poduzeća u kojem rade.

Sam koncept ESOP-a uključuje porezno kvalificirani plan pomoću kojega neko poduzeće može u trust (fond) davati kontribucije oslobođene poreza (u dionicama ili gotovini) te se ta imovina raspodjeljuje između članova trusta koji mogu njome raspolagati prema određenim zakonskim i statutarnim odredbama.

Ciljevi svih kvalificiranih planova jesu povećanje vlasništva zaposlenih, porast primanja, motivacija za rad u poduzeću i povećanje socijalne sigurnosti zbog neprekidnog ulaganja u mirovinske fondove.

Učestala je praksa da se ESOP transakcije obavljaju putem zajma, kojom prilikom se ostvaruju višestruke porezne olakšice u svezi s otplatom glavnice i kamata. Tipična ESOP transakcija odvija se na sljedeći način. Poduzeće – sponzor koje je prihvatilo ESOP program osigurava potrebna sredstva za kupnju vlastitih dionica. Ono najprije izdaje dionice ESOP-u, a zatim mu iz poslovnog rezultata uplaćuje kontribucije iz kojih trust podmiruje svoje obveze glede dionica.

Prema tome, za američki ESOP je bitno da postoje plan i fond (trust) te poduzeće mora i formalno prihvatiti dokumente o planu i fondu koje šalje američkoj poreznoj upravi. To je neophodno kako bi poduzeće moglo dobiti potvrdu da na temelju tog programa ima pravo ostvariti porezne olakšice.

Motivi za uvođenje ESOP-a:

- porezne olakšice raznih vrsta,
- program ESOP-a kao zaštita od neprijateljskog preuzimanja,
- sredstvo motivacije radnika za veću proizvodnost i veću uključenost u sve ekonomske procese u poduzeću

- veća sigurnost zaposlenja i bolji poslovni rezultati, što povećava socijalnu sigurnost pri umirovljenju,
- smanjena fluktuacija radne snage i
- raznovrsnija i šira vlasnička struktura u kompaniji.

Uloga države u ESOP-u:

Država je u ovom slučaju u proturječnoj situaciji: s jedne strane želi povećati udio zaposlenika u dionicama njihovih poduzeća, a s druge strane želi spriječiti porezne manipulacije i nesigurnost kojoj su zaposleni izloženi te time ograničuje broj i udio zaposlenika u ESOP-u.

Država ima neophodnu ulogu u realizaciji ESOP programa jer stvara zakonski okvir za poticanje dioničarstva zaposlenih, prije svega pomoću poreznih olakšica.

S druge strane, država mora voditi računa o javnoj koristi (općem dobru) jer se zbog ESOP programa smanjuju porezi, dakle netko drugi plaća taj porez.

Kad se gleda ekonomska strana čitave transakcije onda bi "intervencija države morala pridonijeti većim prinosima od troškova koje društvo ima zbog manjih poreza".[18]

[18] Tipurić D.: ESOP i hrvatsko poduzeće, 2004, str. 95-126

5. GLOBALIZACIJA

5.1 Pojam globalizacije

Pojam globalizacije izveden je od riječi "global" što znači ukupnost, a globalizam je način gledanja na zbivanja u globalu. Globalizacija bi tako podrazumijevala socijalni proces koji teži sveobuhvatnosti i jedinstvenosti svijeta.

Riječ globalizacija prvi put se pojavila u Websterovom rječniku American English iz 1961. godine, a termini 'globalno' i 'globalizam' javili su se tek 1940-tih godina. Do 1890-tih riječ 'global' nije označavala 'cijeli svijet', već 'zemaljsku kuglu.[19]

Da bi se globalizacijske procese moglo bolje razumjeti, potrebno ih je razmotriti ne samo u njihovom ekonomskom, nego i u povijesnom i filozofskom kontekstu. Tada će se moći shvatiti ne samo uzroci ovih procesa, nego i njihov utjecaj na budućnost.

Globalizacija je proces uklanjanja prepreka prometu roba, kapitala, ljudi i ideja u današnjem svijetu, te ideologija koja taj proces prati.

Globalizacija je prvenstveno ekonomski i ekonomijom potaknut proces. Zasniva se na doktrini slobodnog tržišta kao jedinom mehanizmu koji upravlja gospodarstvom, ali i ljudskim društvom u cjelini. Svi socijalni odnosi svode se na proizvodnju, razmjenu, trgovinu i potrošnju dobara. Nametanje te doktrine cijelom svijetu, kako bi se on pretvorio u jedno otvoreno tržište, bez ograničenja, bit je procesa globalizacije kakvu danas poznajemo.[20]

Zahvaljujući globalizaciji odnosi među ljudima i zemljama postaju sve intenzivniji, a ljudi počinju globalno razmišljati i svijet u cjelini drugačije shvaćati. Globalizacija ima i određene zahtjeve – stalno ulaganje u znanje, tehnologije, istraživanje i razvoj. Tko jednom počne zaostajati u procesu globalizacije ili se na vrijeme ne uključi u suvremene procese, bitno

[19] Turek F.: Globalizacija i globalna sigurnost, 1999. str. 1-16
[20] Globalizacija, http://likaclub.eu/sto-je-to-globalizacija/ , pogledano: svibanj 2019

zaostaje. Današnji se svijet sve više "otvara" i "smanjuje" i otuda je stvorena već dobro poznata uzrečica o svijetu kao "globalnom selu.[21]

5.2 Nastanak globalizacije

Proces globalizacije dobio je na značaju uslijed industrijske revolucije i kapitalističkog načina proizvodnje, čiji je cilj bio stjecanje i povećanje profita. Industrijska revolucija i tehnološki napredak smanjili su troškove proizvodnje i omogućili stvaranje novih proizvoda, procesa i metoda, koji su do tada bili potpuno nepoznati.

Kada se razmatra nastanak i uloga globalizacije u prošlosti, uobičajeno je kao početak procesa, iz ekonomskog aspekta, uzeti sedamdesete godine 19. stoljeća. Globalizacija, iako ne pod tim nazivom, bila je tema i klasičnih ekonomista, poput Adama Smitha, Davida Ricarda, Johna Stuarta Milla i Karla Marxa. Primjerice, Karl Marx je najavljivao globalizaciju poznatim pozivom "Proleteri svijeta, ujedinite se". Štoviše, moto Kapitala može biti i moto globalizacije jer sadržava njezine ključne riječi: radništvo kao skupina ljudi na čijim se leđima globalizacija najjače "lomi", svijet kao globalno tržište i ujedinjenje.

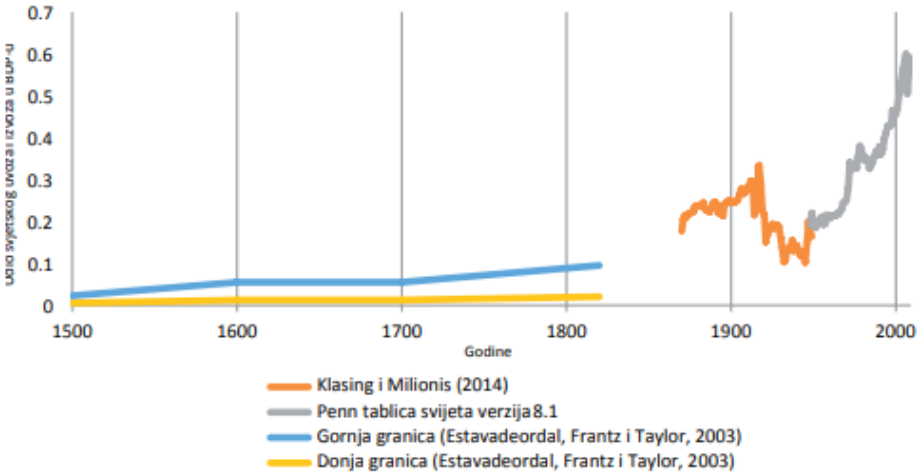
Taylor početkom globalizacije smatra procvat trgovine na Sredozemlju oko 1000. godine. Procvat trgovine tada je predstavljao pokretač mobilnosti ljudi i kapitala tadašnje Europe, kao i početak globalizacijskog procesa u ekonomskom smislu. Iako se to može smatrati početkom, globalizacija uzima pravog maha tek nakon više od 800 godina i uslijed pojave industrijske revolucije, koja je pratila prethodnu kolonizaciju. No, da bi globalizacija dosegla razinu ekonomskog primata koju ima u 21. stoljeću, trgovinu je morao poduprijeti odgovarajući način proizvodnje, odnosno masovni način proizvodnje. Takav industrijski tip proizvodnje doveo je i do novih tehnoloških dostignuća. Parni je stroj postao pravi motor, koji je pokretao i ubrzao proizvodnju, komunikaciju na kopnu i na moru, vidljivo "smanjio'' svijet i počeo definirati globalizaciju u svojoj ekonomskoj dimenziji.

Proces globalizacije osobito je potaknut tehnološkim napretkom u telekomunikacijama i transportu, a krajem 20-tog stoljeća uveo je i informatičku tehnologiju. Ekonomski gledano,

[21] https://studenti.rs/skripte/ekonomija/globalizacija-aspekti-i-buducnost-globalizacije/, pogledano: svibanj 2019

može se reći kako su jedni od glavnih uzroka i poticaja globalizacije kapitalistički način proizvodnje, tehnološki napredak i međunarodna regulacija.

Nastanak i razvoj globalizacijskog procesa prikazan je u sljedećem grafičkom prikazu.

Grafikon 1. Razvoj međunarodne trgovine i globalizacije, Izvor: Esteben i Roser, 2016

Razdoblje do 1800. godine obilježavala je niska razina međunarodne trgovine, sa stopom rasta ispod 10%. Do 1913. godine svjetska je trgovina rasla oko 3% godišnje. U 19. stoljeću, u okviru prvog vala globalizacije, rast svjetske trgovine potaknuo je tehnološki napredak. Prvi val globalizacije bio je prekinut Prvim svjetskim ratom, koji je inicirao pad liberalne politike međunarodne razmjene i rast nacionalnog protekcionizma. Nakon Drugog svjetskog rata novi je val globalizacije ponovno ojačao međunarodnu trgovinu, koja je zabilježila oštar uzlazni trend i ostvarila visoke stope rasta, veće od 50%.

U globalnoj ekonomiji čimbenici proizvodnje, poput prirodnih resursa, kapitala, tehnologije, rada, informacija i dobara/usluga, slobodno cirkuliraju gospodarstvima. Špekulanti zarađuju transferirajući navedene čimbenike iz jeftinijih na skuplja mjesta, dok proizvođači često situiraju svoje pogone tamo gdje je to najjeftinije – u nedovoljno razvijene zemlje. Domaće tržište sustavno postaje dio jedinstvenog globalnog tržišta.

Globalizaciju također karakterizira sve veće približavanje nacionalnih gospodarstava jedinstvenom globalnom tržištu. Drugim riječima, gospodarstva se integriraju u multidimenzionalnu mrežu ekonomskih, socijalnih i političkih veza. Osnovni je cilj globalizacije ostvarivanje profita, pronalazak i osvajanje novih tržišta, identifikacija novih i jeftinijih sirovina, smanjenje rizika u poslovanju, uklanjanje ili ograničavanje konkurencije i dominacija na svjetskom tržištu.

Pretpostavka svjetske povezanosti zasniva se na tezi koju su nametnule razvijene zemlje, a koja govori kako se daljnji razvoj gospodarstva može ostvariti na temelju odabranih kriterija poslovanja i tamo gdje osnovu i nositelja povezivanja predstavlja krupni kapital. Uvjet za globalizaciju jest internacionalizacija svjetske proizvodnje i trgovine.[22]

Globalizacija uključuje potpunu ekonomsku liberalizaciju, odnosno otvaranje vrata krupnom kapitalu koji postaje nositelj čelnih pozicija. Vlade stvaraju maksimalno povoljne uvjete za njihovu ekspanziju, a prevladava mišljenje kako je istom cilju posvećeno i krovno institucionalno okruženje (IMF, GATT i WTO). U godini osnivanja GATT-u su pristupile 23 zemlje, a kasnije se taj broj neprestano povećavao. GATT (General Agreement on Tariffs and Trade) je 8. prosinca 1994. preimenovan u WTO (World Trade Organization) na kraju urugvajskog kruga pregovora i ministarske konferencije u Marakeshu. WTO je počeo djelovati 1995., a financira se doprinosima potpisnica prema njihovu udjelu u trgovini među članicama. U članstvu su 134 države. Povezanost krupnog kapitala, vlada i regionalnih i međunarodnih institucija u stvaranju povoljnih preduvjeta za globalizaciju ne mora nužno biti slučajnost. Naime, ta povezanost ima povijesne korijene u kolonijalizaciji, tijekom koje su dominantne snage bile situirane na Zapadu. Ipak, bilo bi pogrešno globalizaciju opisati kao repliku zapadnog kolonijalnog iskustva, ponajviše zato što je jedan od centara moći bio i u Japanu. Nadalje, nastali su i drugi centri kontrole u Aziji, među kojima se također može istaknuti Kina.[23]

Globalizacija kao jedinstven proces ima svoje uzroke i posljedice. Ona je jedna od najpopularnijih tema različitih rasprava – premda će malo ljudi reći što globalizacija zapravo znači, ovaj je fenomen postao stvarnost koja dotiče živote ljudi, uzrokujući žestoke debate oko toga je li pozitivna ili negativna. Globalizacija nije samo fenomen ili prolazni trend, već je međunarodni sustav koji natkriljuje i oblikuje unutarnju politiku i međunarodne odnose gotovo svih zemalja.

Globalizaciju je kao proces teško kontrolirati, između ostalog, zbog eksponencijalnog razvoja visokosofisticirane tehnologije, posebno informatičke koja svijet pretvara u globalno selo. Takvo globalno, otvoreno tržište nameće visoke kriterije kvalitete, učinkovitosti, razvojnih sposobnosti i afiniteta poduzeća, kao i razvoj kompetencija menadžera.

Otvorenost prema svjetskom tržištu, duboka međunarodna integracija i revolucija u ekonomiji znanja oblikovale su globalizaciju kao proces gdje nacionalne države imaju sve manju

[22] Galović T.: Putevima krupnog kapitala i globalizacije; 2017.,str.3-6
[23] Lončar J.: Globalizacija – pojam, nastanak i trendovi razvoja,2005. str.93

mogućnost utjecanja na ekonomske procese. Krajem 2008. godine došlo je do promjene stanja globalne ekonomije, gdje je pojava financijske krize u SAD-u uzrokovala znatno negativan utjecaj na svjetske gospodarske procese. No, zahvaljujući globalnoj gospodarskoj povezanosti, došlo je do bržeg širenja negativnih posljedica globalne financijske krize na sve sudionike globalizacije.[24]

5.3 Aspekti globalizacije

Brojni su i raznovrsni aspekti globalizacije, a odražavaju se na svim poljima života i djelovanja suvremenog čovjeka.

Prvi i jedan od najvažnijih aspekata globalizacije jest ekonomski aspekt. Globalne tvrtke utječu na tijek svjetskih gospodarskih procesa i mnoge od njih, iz sasvim jednostavnog razloga da obavljaju svoj posao i stječu dobit, integriraju planet. Multinacionalne tvrtke uključuju u svoje poslovanje milijune ljudi širom svijeta koji su međusobno povezani usprkos velikim udaljenostima. One nadziru planetarne resurse, kapital i tehnologiju. Na taj se način širi gospodarstvo bez granica i posluje se kao da nema gospodarskih i političkih barijera

Drugi, ali ne manje važan je političko-pravni aspekt globalizacije. Političko-pravni aspekt odnosi se na narušenu državnu suverenost nastalu uključivanjem u međunarodne ugovore, zajednice i organizacije. Stvara se sustav globalnog upravljanja koje ograničava dosadašnju moć države pri čemu nastaje temelj za stvaranje nove, nadnacionalne države. Slabljenje državne vlasti posebno se uočava u području financija. Internacionalizacija i regionalizacija također postaju, uz globalizaciju, izazovi današnjim državama. Stvaraju se nove međunarodne i regionalne udruge preko kojih se mogu vršiti pritisci na vlade država, ali i uspostavljaju veze s ljudima širom svijeta. "Smanjivanjem" svijeta porasla je svijest o povezanosti i međuovisnosti njegovih različitih dijelova. Dolazi do napuštanja starih i prihvaćanja novih, širih identiteta. Tako, još razmjerno novi, europski identitet danas sve više prestaje biti nešto neshvatljivo za francuskog ili španjolskog ribara, kao što je u 19. stoljeću njemački identitet prestao biti apstrakcija za bavarskog seljaka.

Vrlo su vidljive promjene procesa globalizacije i na području kulture. To se može ilustrirati činjenicom da se danas velikom brzinom uvodi zajednički svjetski jezik, ali to nije, kao što su neki očekivali, esperanto, već je to engleski jezik.[25] Engleski se jezik na taj način našao na

[24] Galović T.: Putevima krupnog kapitala i globalizacije; 2017.,str.3-6

drugom mjestu najrasprostranjenijih jezika koji se govore (poslije kineskog). Neki smatraju da je – s obzirom na tu činjenicu, ali i svakodnevno izumiranje nekoliko dijalekata i jezika – na pomolu nov lingvistički poredak. Suvremeni čovjek svjedoči činjenici da je i u kulturološkom pogledu svijet sve više zaokupljen stvaranjem globalne kulture. Na žalost, na taj način nestaju mnoge kulturalne posebnosti koje život na Zemlji čine zanimljivim i jedinstvenim.[26]

5.4 Pozitivni i negativni globalizacijski procesi

Globalizacija je danas nepobitna činjenica; nju se ne može odstraniti iz naše sredine, niti je zanemariti. Valja je prihvatiti i na dobro usmjeravati i oblikovati.

Na kulturalnom, na političkom, na gospodarskom području globalizacija ima neke zapažene rezultate. Velika politička globalizacija ostvarena je osnivanjem Ujedinjenih naroda; preko te političke organizacije ulogu upravljanja svijetom imaju i mali i veliki narodi (iako se i UN promijenio…). Osim UN-a, značajna je globalna politička struktura i Europska unija. Ona želi objediniti europske države i stvoriti veliku moćnu političku zajednicu država i naroda koja bi mogla biti uz SAD, Kinu i Rusiju ravnopravan partner u određivanju svjetske politike. Konačno se došlo do spoznaje da nakon krvavih europskih ratova treba stvarati zajedništvo, suživot i bratstvo među ljudima. Hoće li globalizacija i uspjeti ostvariti prednosti koje nosi sa sobom, ovisi o mnogim elementima, pa i o naporima crkava i religija koje trebaju biti svojevrsni korektiv u nadvladavanju loših strana globalizacije.

Danas je velika zasluga globalizacije i širenje gospodarskih uspjeha, iznalaženje načina da se proizvede više npr. hrane za siromašniji dio svijeta. Tomu pridonosi i znanost, znanstvena istraživanja. Također, globalno pozitivna je stvar i materijalna pomoć stradalnicima raznih nepogoda (potresi, požari, poplave): iz cijelog svijeta vrlo brzo stiže pomoć na pogođena područja. Proizvodnja dobara i njihova ponuda svim građanima svijeta po jeftinijoj cijeni (bez carina) te uvođenje demokratizacije i u ona društva koja su stoljećima pod vlašću raznih malih vlastodržaca također je plod globalizacijskih procesa. Nadalje, zahvaljujući suvremenim sredstvima komunikacije (PC, Internet, elektronička pošta, televizija, tisak…) danas mogu ljudi jedni drugima, po svekolikom svijetu, priopćavati svoja otkrića, spoznaje i iskustva; tu doista nema granica ni prepreka.

U svakom slučaju, proces globalizacije ima svoje dobre strane na raznim područjima i to treba i nadalje razvijati i njegovati.

[26] Lončar J.: Globalizacija – pojam, nastanak i trendovi razvoja,2005. str.95-96

Nažalost, postoje i neke opasnosti globalizacije. Veliki i moćni narodi u napasti su da iskorištavaju gospodarsku moć manjih naroda, kako bi ih podvrgli svojim ekonomskim i političkim opcijama. Za male narode postoji opasnost da se potpuno integriraju s velikima te da tako gotovo i nestanu. Svjesno ili nesvjesno, globalizacija briše razlike među narodima i ljudima, u odnosu na njihovu povijest, jezik i kulturu, tj. u odnosu na sve što jedan narod čini narodom i što treba i dalje čuvati. Negativni trendovi i vidovi mogu se lako uočiti na gospodarskom, političkom, socijalnom, kulturalnom, etičko-ekološkom i religijskom području.

Pravila globalizacije su nepravedna te su namijenjena u korist razvijenih država, dok su s druge strane ta pravila uzrokovala da je u siromašnijim zemljama postalo još lošije. Globalizacija znači rizike, a da bi globalizacija djelovala na način da obogaćuje cijeli svijet, trebalo bi se postići kao prvenstveni cilj da djeluje upravo za ljude u tim zemljama. S ciljem smanjivanja ekonomskih razlika između regija, EU nastoji primjerice kroz svoje fondove poput Europskog fonda za regionalni razvoj ili Europskog socijalnog fonda izdvajati više novca za siromašne. Uvođenjem eura 1.siječnja 2003.godine, došlo je do stvaranja drugog najvećeg valutnog bloka u svijetu. Globalizacija svakako pogoduje euru, dok mnogi autori ističu da je euro Americi oduzeo prednost kao jedine svjetske rezervne valute. Uvođenje eura je navelo SAD da što prije uspostavi pregovore o zoni slobodne trgovine koja bi obuhvaćala obje Amerike, te bi s time postala najveća takva zona u svijetu. Proces širenja EU-a važno je vanjskopolitičko pitanje, budući da o tome ovisi pozicija EU-a u procesu globalizacije.

Globalizacija još uvijek ne djeluje u smislu financijske, ekonomske i informacijske mreže u kojoj su sve zemlje diljem svijeta. Uvjeti globalizacije nažalost nisu isti u svim zemljama, te globalizacija ne utječe jednako na sve ljude. Rast umreženosti istovremeno za sobom povlači i veliku nesigurnost. Posljedice globalizacije se često ne mogu kontrolirati, jer su to sve novi procesi koje je vrlo teško predvidjeti.

Ipak, ne mora značiti da primjerice manje tvrtke ili manje države ne mogu biti uspješne. Ukoliko imaju dobru razvojnu strategiju i infrastrukturu mogu uspjeti u globaliziranom okruženju. Male države mogu imati koristi od globalizacije ukoliko pomno prate globalizacijske procese te se u njih uključuju uz vlastitu razvojnu strategiju. Stoga, i manje države imaju mogućnosti za uspjeh, ako su sposobne i ako brzo prepoznaju prave prilike te ih iskoriste.[27]

[27] Karlić I.: Dvoznačnost fenomena globalizacije, 2009, str. 90

6. EKONOMSKA GLOBALIZACIJA

Ekonomska globalizacija odnosi se na sve veću međuovisnost svijeta ekonomije kao rezultat rastućeg opsega prekogranične trgovine robom i usluga, protok međunarodnog kapitala i široko i brzo širenje tehnologija. Utječe na nastavak širenja i međusobne integracije tržišnih granica i nepovratan je trend gospodarskog razdoblja u cijelom svijetu.

Brzi rast značaja informacija u svim vrstama proizvodnih aktivnosti i trženje su dvije glavne pokretačke sile ekonomske globalizacije. Drugim riječima, brza globalizacija svjetskih gospodarstava posljednjih godina uvelike se temelji na brzom razvoju znanosti i tehnologija, koja je nastala iz okruženja u kojem se tržišni ekonomski sustav brzo širi diljem svijeta i razvija se na temelju povećanja prekogranične podjele rada koja se sve više prodirala na razini proizvodnih lanaca u poduzećima različitih zemalja.

Napredak znanosti i tehnologije uvelike je smanjio troškove prijevoza i komunikacija, što omogućuje ekonomsku globalizaciju. Npr. razina cijena računala se od 1990. godine do 1998.godine smanjila za 80%. Ova vrsta tehnološkog napretka znatno je smanjila troškove međunarodne trgovine i ulaganja, čime se omogućuje organiziranje i koordiniranje globalne proizvodnje. Primjerice, Fordov automobil Lyman dizajniran je u Njemačkoj, njegov prijenosnik sustava proizveden u Koreji, pumpa u SAD-u i motor u Australiji. To je točno tehnološki napredak koji je omogućio ovu vrstu globalne proizvodnje.[28]

Ekonomska globalizacija prirodan je, tj. nužan proces i proizvod je djelovanja tržišnih zakona, međunarodnih ekonomski politika, država i međunarodnih ekonomskih ustanova i organizacija kao i transnacionalnih i multinacionalnih kompanija. U tom proces posebno poticajnu ulogu igra razvoj tehnologije u oblastima informatike i komunikacija.[29]

[28] Shangquan G.: Economic Globalization: Trends, risks, and risks prevention, 2000, str. 1
[29] Galović T.: Putevima krupnog kapitala i globalizacije, 2017, str. 1-30

6.1 Karakteristike ekonomske globalizacije

Kako se velike nacionalne korporacije postupno transformiraju, uviđajući da na pojedinim dijelovima svjetskog tržišta mogu proizvoditi jeftinije, ili se pak međusobno integrirati, preuzimati druge djelujući globalno, one prerastaju u globalne kompanije sve više organizirane kao niz decentraliziranih grupa, timova i podtimova koji rade diljem svijeta ne proizvodeći više standardizirane proizvode velikog obima, nego proizvode i usluge, informacije i znanja visoke kvalitete i vrijednosti. S druge strane, država i njena moć se sukobljavaju s vlastitim granicama koje postaju preuzak okvir za novi svjetski razvoj.[30]

Ekonomska globalizacija se karakterizira kroz:

- Intenziviranje društvenih veza širom svijeta, i to tako da veoma udaljena mjesta bivaju povezana u toj mjeri da događaji u jednom mjestu mogu biti uzrokom ili posljedicom događaja u nekom drugom koje je stotinama kilometara udaljeno i obratno.
- Najveća je ekonomska i društvena promjena još od industrijske revolucije.
- Proces porasta veza između društava i problema.
- Proces kojim se intenzivira konkurentnost na tržištu.
- Pokretanje snaga svjetskog tržišta i ekonomsko slabljenje država.

Jedan od najbitnijih faktora koji utječu na ekonomsku globalizaciju je razvoj tehnologije. S razvojem interneta i drugih načina elektronske komunikacije, zemlje se sve više i brže povezuju, razvija se međunarodna trgovina, omogućava im se pristup velikom broju drugih tržišta čime povećavaju svoje tržišno učešće i tako se razvijaju.[31]

Pored toga, ekonomsku globalizaciju još karakterizira:

- razvoj po zakonima i logici krupnog kapitala,
- financijska globalizacija-globalizacija tržišta, formiranje i utjecaj globalnih firmi i banaka, denacionalizacija i regionalizacija ekonomije, intenzifikacija, liberalizacija i standardizacija proizvodnje, intitucionalizacija svjetske trgovine i međunarodnih ekonomskih odnosa, megatrendovi, globalni sistemi komunikacija i masovnih medija, itd.,
- cikličnost i postepenost razvojnog procesa, koji se odigrava u dugoj povijesnoj perspektivi,

[30] Dragičević M.: Ekonomija i novi razvoj, 1996., str.43
[31] Jakovljević, M.: Izazovi globalizacije i njihov utjecaj na privlačenje i zadržavanje talenata, 2012., str. 67-74

- smanjivanje nacionalnog suvereniteta,
- sveobuhvatnost (pravac djelovanja je svestran i univerzalan),
- heterogenost i diferenciranost (jačina i karakter djelovanja su različiti prema raznim objektima: granama, područjima djelatnosti, zemljama i sl. - utjecaj je posebno snažan prema kriznim područjima, koja su najosjetljivija),
- nesavršenost pomoćnih mehanizama (vojna i politička hegemonija, ucjene, nasilje i prinuda su osnovne neekonomske poluge koje pomažu da se sprovedu ekonomski pritisci, nejednaka razmjena, zavisnost i dominacija),
- proturječnost procesa,
- nametnutost procesa, i u tom smislu određeni stupanj njegove predodređenosti,
- institucionalizacija procesa (koncentraciju proizvodnju i centralizaciju kapitala nameću moćne i institucionalizirane svjetske monopolske strukture koje dominiraju i onemogućavaju slobodnu manifestaciju ekonomske globalizacije
- konkurenciju i liberalan pristup globalom tržištu, koje se dijeli na bazi međusobnih sporazuma
- promjena subjekata koji učestvuju na globalnim tržištima, koji postaju sve krupniji i moćniji, mijenjaju, usavršavaju i prilagođavaju svoju organizacijsku i upravljačku strukturu (tehnološku, transportnu, financijsku, informacijsku telekomunikacijsku i dr.) u cilju širenja biznisa na teritorije mnogih zemalja.
- pojava novih subjekta međunarodne ekonomske suradnje: međunarodne organizacije, institucionalni investitori (osiguravajući i investicijski fondovi), nevladine organizacije[32]

[32] Drašković V.: Manifestacije ekonomske globalizacije, Ekonomija/Economics, 2007, str. 257-274

6.3 Pozitivne i negativne strane ekonomske globalizacije

Globalizacija ima svoje pobornike i kritičare. Pobornici globalizacije se slažu s tim da će tržišni poredak osigurati ekonomski prosperitet, demokraciju i mir u globalnim razmjerima, a u zemljama u razvoju naći put izlaza iz siromaštva. Ekonomski rast će se temeljiti na otvorenosti nacionalnih privreda(ekonomska liberalizacija i slobodna trgovina) kao ključnim pokazateljima ekonomske globalizacije.

Ako se zemlje prilagođavaju procesu globalizacije i sudjeluju u njemu, tako raste i njihov ekonomski razvoj. Globalizacijom proizvoda smanjuju se proizvodni troškovi, kao i troškovi marketinga pa i distribucije tih proizvoda. Kao što je već rečeno, bitan faktor koji utječe na ekonomsku globalizaciju je razvoj visoke tehnologije kojom se povećava ekonomska racionalnost, jer ne samo što eliminira ţeži rad radnika i zamjenjuje ga programiranom radom nego automatizirana, kompjuterizirana proizvodnja realizira racionalizaciju društva-strojeva i dovodi do toga da svaki pojedinac pokušava razumjeti smisao, ako on postoji, djelomičnog zadatka koji on obavlja, a kompjuter obavlja funkciju nadgledanja rada pojedinca.“Vrijeme i pokret“ su dobro koordinirani čime se povećava efikasnost rada i smanjuju radni sati, te se onemogućava autonomija.[33]

Kao neke od pozitivnih strana globalizacije navode se:

- Zbog nje se u mnogim krajevima svijeta danas živi dulje i kvalitetnije nego prije,
- Za mnoge stanovnike zemalja u razvoju rad u tvornicama na loše plaćenim mjestima bolji je od mukotrpnog rada na rižinim poljima i ostanka na imanju,
- Smanjila je osjećaj izoliranosti, povećala je povezanost,
- Omogućila je bolji pristup znanju,
- Nove strane tvrtke potiču uvođenje novih tehnologija,
- Strana pomoć djeluje na milijune ljudi.[34]

Negativnim posljedicama ekonomske globalizacije se uglavnom smatraju:

- Nacionalne države su premale za velike i prevelike za male probleme,
- Erozija nacionalne države, npr. Europska Unija ; države Unije su svoje nadležnosti prenijele nadnacionalnim organizacijama pa je tako stvoren euro koji je postao simbol monetarne unije i novac koji se koristi u svim zemljama Europe,

[33] Hodžić K.: Uvod u ekonomiju, 2005., str. 182
[34] Lončar J.: Globalizacija – pojam, nastanak i trendovi razvoja,2005., str. 99-100

- „Društveni otpad“, npr. radnici u Indiji zarađuju manje nego u Europi, njihova je plaća mala (jeftina radna snaga), tada poduzeća prijete sindikatima preseljenjem u zemlje jeftine radne snage što može biti i pogrešna odluka jer cilj nije da se samo proizvodi, već da proizvodi budu što bliže tržištu,
- Globalizacija stvara jaz između bogatih i siromašnih tako što se velike i moćne privatne firme spajaju i šire, dok se mala poduzeća gube i nestaju u globaliziranju poslova koje rade,
- Na isti taj način stvaraju se vrlo bogati koje je teško kontrolirati jer zbog svog ulaganja kapitala žele još više, traže, kupuju, prodaju,
- Uništavanje okoliša postojalo je kao i nepravedna raspodjela i prije globalizacije, ali je globalizacija zaoštrila ove probleme pa danas postoji globalno zagađenje zraka, uništavanje prirodnih ljepota.[35]

7. GLOBALIZACIJA I MANAGEMENT

[35] Hodžić K.: Uvod u ekonomiju, 2005., str. 187

Brojne promjene u različitim područjima, a posebice u ekonomiji zadnjih desetljeća, u izravnoj su povezanosti s procesom globalizacije. Zbog tih promjena, poslovne su organizacije prisiljene internacionalizirati svoje aktivnosti jer oslanjanjem samo na domaće tržište dolazi u pitanje i puki opstanak. Pod ekonomskom internacionalizacijom podrazumijevamo širenje poslovanja izvan domaćeg tržišta putem prodaje ili kupnje dobara (uvoz i izvoz), proizvodnje u inozemstvu, angažiranja stranih menadžera, strateških partnerstva (licence, franšize, joint venture i sl.) te otvaranja predstavništva ili poduzeća-kćeri. Rast je i dalje glavni razlog internacionalizacije poslovnih aktivnosti.

Internacionalizacija je postala glavni pokretač kompetitivnog okružja u 21. stoljeću dok globalizacija nezaustavljivo raste. Globalizacija zahtijeva od menadžera da razviju globalni način razmišljanja kako bi mogli upravljati složenim interakcijama i transakcijama na svjetskim tržištima. Stvoreno je jedinstveno svjetsko tržište s velikim i snažnim multinacionalnim kompanijama i svjetsko društvo, ali bez svjetske države. Multinacionalne kompanije neprijeporno ograničavaju državne monopole te stvaraju pretpostavke za nova ulaganja, pristup novim tehnologijama i novim tržištima rada, kapitala i sirovina.

Odgovor poslovne organizacije na globalne tržišne mogućnosti u velikoj mjeri ovisi o stavovima i pretpostavkama menadžmenta. Naime, globalno poslovanje i globalni marketing podrazumijevaju uvažavanje načela održivog razvoja koji dugoročno doista može ispuniti glavni cilj globalizacije, a to je – svjetsko blagostanje. Kompanije koje danas pokreću globalizaciju oblikuju svojim strateškim odlukama budućnost svjetskog gospodarstva i kvalitetu života svih ljudi na planeti.

7.1 Globalni strateški management

Globalni strateški management ubrzano se razvija sredinom 20. stoljeća kad započinju već opisani procesi globalizacije tržišta i nestajanje prepreka u međunarodnoj robnoj razmjeni. Nastao je kao posljedica činjenice da su u procesu donošenja dugoročnih odluka u drugoj polovici 20. stoljeća, poslovne organizacije morali respektirati utjecaje sve dinamičnije, kompleksnije, heterogenije i neizvjesnije vanjske okoline. Zadržavanje orijentacije menadžmenta isključivo na unutarnju okolinu nije više bilo primjereno strukturno izmijenjenim vanjskim čimbenicima.

U suvremenom turbulentnom okruženju, globalni strateški menadžment stvara inovativne i fleksibilne strategije kojima nastoji učinkovito odgovoriti zahtjevima globalnog tržišta te parirati ili nadmašiti konkurenciju.

Menadžeri u poslovnim organizacijama (nacionalnim ili multinacionalnim) trebali bi voditi računa o tome da proces koji će dovesti do razvoja nerazvijenih zemalja, a time i smanjenja gladi i bolesti u svijetu i negativnih učinaka na čovjekov okoliš, mora integrirati konkretne ciljeve koje treba postići zajedničkim naporom, radom i razumijevanjem. Odgovor poslovne organizacije na globalne tržišne mogućnosti u velikoj mjeri ovisi o stavovima i pretpostavkama menadžmenta. Naime, globalno poslovanje i globalni marketing podrazumijevaju uvažavanje načela održivog razvoja koji dugoročno doista može ispuniti glavni cilj globalizacije, a to je – svjetsko blagostanje. Osim o navedenome, odluka za izlazak na jedno ili više tržišta izvan matične zemlje ovisi o mogućnostima i izvorima kompanije, ali i o odnosu prilika i prijetnji.

Globalni strateški menadžment proces je dizajniranja koherentne, koordinirane, integrirane i unificirane strategije koja postavlja stupanj do kojeg kompanija globalizira svoje strateško ponašanje u različitim zemljama kroz standardizaciju ponude, konfiguraciju i koordinaciju aktivnosti i integraciju kompetitivnih poteza. Postoje tri razlikovne dimenzije između internacionalne i globalne strategije: dimenzija konfiguracije i koordinacije, dimenzija standardizacije i dimenzija integracije.

Prva dimenzija odnosi se na koordinaciju i konfiguraciju aktivnosti multinacionalne kompanije. Pri tome globalne strateške performanse imaju utjecaj na ukupne financijske performanse globalnog poduzeća – multinacionalnog i transnacionalnog.

Dimenzija standardizacije smatra da je globalni strateški menadžment proces ponude proizvoda diljem zemalja.

Treća dimenzija odnosi se na integraciju. Globalna strategija smatra se integracijom konkurentskog djelovanja na globalnom tržištu.[36]

[36] Perkov D.,Gregurić-Bajza N., Perkov M.: Management u uvjetima globalizacije poslovanja, 2018., str. 83-88

8. ZAKLJUČAK

Managerska revolucija, koncept koji ukazuje na navodni pomak unutar moderne korporacije od vlasnika do profesionalnog menadžera kao kontrolne figure uvodi nas u stanje razdvojenosti vlasničke i upravljačke strukture pa do spajanje istih te prijenos vlasništva u ruke managera.

U razdoblju društvene tranzicije, razdoblju koje karakterizira neuobičajeno brza stopa promjene najvažnijih ekonomskih, društvenih, političkih i kulturnih institucija društva, prevladava težnja za društvenom dominacijom za poziciju vladajuće klase društvene grupe ili klase menadžera.

Globalizacija je fenomen koji se može proučavati sa različitih aspekata. Sve brži razvoj novih sofisticiranih tehnologija i metoda organizacije predstavlja povećane zahtjeve za brzom prilagodbom i djelovanjem menadžmenta. Moguće ih je postići jedino stalnim poboljšanjem i edukacijom menadžera na svim razinama kako bi bili u skladu sa globalnim zahtjevima i odgovorili na izazove globalnog gospodarstva.

U tom se smislu osnovni izazovi menadžmenta današnjih organizacija ogledaju u postizanju i održavanju konkurentnosti i preuzimanju odgovornosti za „globalno“ angažiranje u razvijanju potrebnih znanja i vještina neophodnih za profesionalno djelovanje i poslovni uspjeh na globalnom kulturno – pluralnom tržištu.

9. LITERATURA

Knjige:

1. Adolf A. Berle and Gardiner C. Means: The Modern Corporation and Private Property with a new introduction by Murray L. Weidenbaum and Mark Jensen, 2017, str. 1-150
2. Daniel Bell:The End of Ideology (New York: Collier, 1960); Dahrendorf, Class and Class Conflict; Talcott Parsons, Structure and Process in Modern Societies (New York: Free Press, 1960), str. 5
3. Demsetz H., Toward a Theory of Property Rights,1967, str. 251
4. Dragičević M.: Ekonomija i novi razvoj, 1996., str.43
5. Drašković V.: Manifestacije ekonomske globalizacije, Ekonomija/Economics, 2007, str. 257-274
6. Galović T.: Putevima krupnog kapitala i globalizacije; 2017.,str.1-30
7. Hodžić K.: Uvod u ekonomiju, 2005., str. 182-187
8. Jakovljević, M.: Izazovi globalizacije i njihov utjecaj na privlačenje i zadržavanje talenata, 2012., str. 67-74
9. James Burnham: The Managerial revolution, 1941, str. 87
10. Karlić I.: Dvoznačnost fenomena globalizacije, 2009, str. 90
11. Kuzmanić T.: Managerska revolucija, 2013, 1-31 str
12. Linda Brewster Stearns and Mark S. Mizruchi, "Banking and Financial Markets" in Neil J. Smelser and Richard Swedberg, editors, Handbook of Economic Sociology, second edition (New York and Princeton: Russell Sage Foundation and Princeton University Press, 2004). str.56
13. Lončar J.: Globalizacija – pojam, nastanak i trendovi razvoja,2005., str. 93-100
14. Mark S. Mizruchi, Berle and Means revisited: the governance and power of large U.S. corporations, 2004, str. 1-5
15. Perkov D.,Gregurić-Bajza N., Perkov M.: Management u uvjetima globalizacije poslovanja, 2018., str. 83-88
16. Reić Z., Mihaljević Kosor M.:Uvod u ekonomiju, 2003., str. 211-214
17. Shangquan G.: Economic Globalization: Trends, risks, and risks prevention, 2000, str. 1
18. Tipurić D.: ESOP i hrvatsko poduzeće, 2004, str. 95-126
19. Turek F: Globalizacija i globalna sigurnost, 1999. str. 1-16

Izvori s interneta:

1. Hrvatska enciklopedija, dostupno na:

http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=40069 pogledano: siječanj 2019

2. Wikipedia,dostupno na:

https://en.wikipedia.org/wiki/Management_buyout, pogledano svibanj 2019

3. Poslovni dnevnik, http://www.poslovni.hr/leksikon/otkup-poduzeca-od-strane-zaposlenih-1472, pogledano svibanj 2019
4. Želimir Dulčić, Strategije novih poslova;

https://www.slideserve.com/wardah/strategija-novih-poslova, pogledano svibanj 2019

5. Globalizacija, http://likaclub.eu/sto-je-to-globalizacija/ , pogledano: svibanj 2019
6. https://studenti.rs/skripte/ekonomija/globalizacija-aspekti-i-buducnost-globalizacije/, pogledano: svibanj 2019

POPIS SLIKA, GRAFIKONA I TABLICA

1. Grafikon 1. Razvoj međunarodne trgovine i globalizacije, Izvor: Esteben i Roser, 2016

SAŽETAK

U radu je prikazan pregled povijesti upravljanja, uspoređivanjem vlasničkih i upravljačkih struktura . Oba su stajališta formirana na temelju sekundarne literature.

Prije svega pod utjecajem tehnološke promjene, rastući razmjeri proizvodnje i uvođenje znanosti doveli su do nastanka velikih korporacija i u prvi su plan nametnuli menadžere. U tim uvjetima dolazi do razdvajanja vlasništva i upravljanja, a to su u svojoj studiji opisali Berle i Means već u tridesetim godinama prošlog stoljeća. Menadžerska se teorija posebno angažirala u oblikovanju modela koji nastoje utvrditi posljedice što ih ima odvajanje vlasništva i upravljanja na ciljeve poduzeća.

Zajedničko je većini modela menadžerske teorije da ukazuju na novu ulogu menadžera i na ograničenja u njihovu djelovanju. Oni žele imati siguran posao, pa da bi to osigurali, firma mora ostvarivati neprekidan rast. Sa druge strane, financijska su tržišta veoma osjetljiva i na njima se manifestira svaka teškoća (npr. prevelika zaduženost ili prevelika zadržana dobit), tako da je ravnotežna pozicija poduzeća rezultat djelovanja svih navedenih čimbenika. Navedeni autori smatraju da je najveća moguća prevencija dioničara od samovoljnog postupanja menadžera postojanje triju tržišta: tržišta korporacijskog upravljanja, tržišta menadžerskog rada i tržišta proizvoda kompanije o kojoj se radi. Što bolje funkcionira svako od tih tržišta, to će biti manje konflikata interesa između dioničara i menadžera.

Globalizacija, i kao ideologija i kao proces, postala je dominantna politička, ekonomska i kulturna sila u 21. stoljeću. Menadžeri moraju pokazati vještine snažnog poslovnog znanja, moraju imati svijest i osjetljivost na kulturne razlike i standarde, te moraju pokazati hrabrost, predanost i integritet. Kako se organizacije mijenjaju, vodstvo mora pronaći načine da se prilagodi tim promjenama. Zadatak menadžmenta u uvjetima globalizacije je pronaći rješenja koja bi bila optimalna za zadovoljenje svih potreba u globalnom društvu ali i za ostvarivanje profita tvrtki.

Ključne riječi: menadžerska teorija, menadžeri, globalizacija

SUMMARY

This study presents an overview of management history, comparing ownership and management structures. Both views were formed on the basis of secondary literature.

First of all, under the influence of technological changes, increasing the scale of production and the introduction of science has led to the emergence of large corporations and in the first plan imposed by managers. Under these conditions, separation of ownership and management has been described by Berle and Means in their study in the thirties of the last century. Management theory has been particularly involved in shaping a model that is try to find identify the consequences of separating ownership and management from the company's goals.

It is common to most management theory models that point to a new role for managers and constraints on their performance. They want to have a secure job, so to ensure that, the firm must achieve steady growth. On the other hand, financial markets are very sensitive and manifest any difficulties (eg over-indebtedness or excessive retained earnings), so that the equilibrium position of the company is the result of the action of all listed factors. These authors believe that the maximum possible to prevent shareholders from the arbitrary actions of managers existence of three markets: the market of corporate governance, markets and managerial labor market products company in question. The better functioning of each of these markets will be the less conflict of interest between shareholders and managers.

Globalization, both as an ideology and as a process, has become the dominant political, economic and cultural force in the 21st century. Managers must demonstrate skills of strong business knowledge, have awareness and sensitivity to cultural differences and standards, and must show courage, commitment and integrity. As organizations are changing, leadership has to find ways to adapt to these changes. The task of management under globalization conditions is to find solutions that would be optimal for meeting all the needs in a global society as well as for gaining business profits.

Key words: management theory, managers, globalization